

KAPITOLA OSMNÁCTÁ

Když přišla Mindla zpět k vědomí, zjistila, že leží vzadu v nákladáku, který se kodrcá po rozbitých silnicích v příhraničí. Hlavu, v níž jí bolestivě tepalo, měla položenou na špinavém plachtovinovém krytu kabiny.

Zkusila polknout a vzadu ve vyprahlém hrdle ucítila pachutí krve. Byla omámená, ale i tak jí smysly fungovaly dost dobře na to, aby vnímala, že Gad je vedle ní.

„Moje dziecko,“ – *mé děťátko* – zašeptala a pokusila se pohnout, aby mohla svého vyděšeného synka obejmout, avšak pohyb omezovalo lano, jímž byla za ruce pevně přivázaná k tyči za sebou.

Oči tří agentů NKVD, nechvalně proslulé ruské policie v zelených uniformách, se upíraly přímo na ni a bedlivě svou lidskou kořist střežily. Kromě Mindly chytili ten večer ještě hrstku mužů, kteří se také snažili dostat za hranice, takže toho dne odvedla tato hlídka dobrou práci. Alespoň to nejsou nacisté, pomyslela si Mindla.

Uprostřed noci zahrnulo nákladní auto na ulici Kopernika a projelo mohutnou vstupní branou bělostocké věznice. Muže

poslali jedním směrem, zatímco Mindlu a Gada odvedli do oddělené výslechové místnosti, kde je zamkli. Uvnitř stál malý dřevěný stůl a dvě židle. Ze strohé šedé zdi na ně shlížel Stalin, jehož podobizna byla přilepena vedle tenkého zrcadlového panelu čtvercového tvaru, kterým je agenti bezesporu pozorovali. Mindla začala chodit po této malé místnůstce bez oken kolem dokola, Gada jemně pohupovala na svém boku a lehce ho poplácávala po zádičkách v marné snaze ho ukonejšit. Byly mu necelé tři roky, už nebyl miminko a začínal být pro Mindlu dost těžký. Přehazovala si ho z boku na bok, aby ulevila svým záďům.

Uplynula asi tak hodina a Mindla už byla opravdu unavená. Schoulila se v rohu místnosti na podlahu a Gada si posadila na klín, aby si trochu odpočinula. Bylo příjemné natáhnout si nohy a Mindla si opřela hlavu o stěnu – doufala, že velké studené cihly uleví její třesící hlavě. V místnosti nebyly hodiny, takže nevěděla přesně, ale připadalo jí, že už jsou v té malé cele namačkaní několik hodin. Tu a tam zaslechla zvenčí hluk. Úder, možná křik, smích dozorců.

„Jsi Němka?“ vylekal ji hlas důstojníka, který se náhle zjevil v místnosti. Zavřel za sebou dveře a posadil se ke stolu. Před sebe pečlivě vyskládal nějaké papíry.

„Polka,“ odpověděla Mindla a postavila Gada na zem, aby si mohla sednout naproti tomu muži.

Muž se zblízka podíval na Gada a pozorně si prohlížel jeho blondaté vlásky a modré oči. Poté se obrátil zpět na Mindlu.

„Jsi Němka,“ prohlásil. Nebyla to otázka. „Co jsi dělala v lese?“

Mindla znovu klidným hlasem zopakovala, že není Němka, ale Polka z Varšavy. Vysvětlovala, že se snaží dostat zpět ke

svému manželovi, ale policista ji vyslychal dál, přičemž opakoval stále dokola tytéž otázky. Bylo zjevné, že jí nevěří. „Kdo tě poslal, gestapo?“ vyzvídal. „A proč jsi byla v Sokulce?“

V tom okamžiku Mindla pochopila, že její zatčení nebyla ani náhoda, ani obyčejná smůla. Někdo na ni nastražil past. Byl snad onen převaděč ve skutečnosti informátor, který neměl nejmenší úmysl pomoci jí bezpečně za hranice? Poslal ji Rusům přímo do náruče. Byla bláhová, když si myslela, že může na Rusy vyzrát.

Premýšlela, jak dlouho už ji sledují a kolik ten zatracený mizera dostává za každou ovečku, kterou pošle na porážku.

„Jen chci jít domů za svým manželem, pracuje u cirkusu, Cirkus Staniewski, znáte je?“ prosila úpěnlivě.

„Jsi špiónka,“ obvinil ji policista a zvedl se tak prudce, až jeho židle odskočila dozadu. „A Herr Hitler tě nebude mít zpátky hned tak brzy.“

Vypochoval z místnosti a práskl za sebou dveřmi. Mindla slyšela, jak zasunul ocelovou zástrčku, takže byli opět pod zámkem. Zhluboka se nadechla. O něco později vešla do místnosti jakási žena. Byla starší, podsadité postavy a na sobě měla jinou uniformu, než jakou nosila vězeňská stráž. Byla to ruská uniforma, ale Mindla nevěděla, kam ženu zařadit. U vchodu stál dozorce a držel dveře otevřené.

Žena nemeškala, přistoupila rovnou ke Gadovi, který seděl na podlaze a hrál si, a zdvihla ho.

„Mrzí mě to,“ pošeptala Mindle, popadla chlapečka do náručí a spěšně vyběhla ven.

„Stůjte!“ křičela Mindla. „Moje dítě! Počkejte! To je moje děťátko!“

Dvěře se za ní opět zamkly a Mindla slyšela, jak Gad pláče. I ona se rozplakala. Vší silou kopala do ocelových dveří, křičela na dozorce, ať jí chlapečka přinese zpět, ale vše bylo marné. Zhroutila se v slzách na podlahu, kde se svíjela bolestí a dávala mocnými vzlyky.

Když už byla pláčem naprosto vyčerpaná, vstoupil do místnosti důstojník, který ji vyslychal. „Tak co, povíš mi konečně, proč jsi byla v lese?“ vyštěkl.

„Kde je můj chlapeček?“ žadonila Mindla. „Prosím, přineste mi zpátky mé dítě.“

„Ten malý Němec je v bezpečí a bude o něj dobře postaráno,“ prohlásil muž stroze. „Kdo tě poslal, gestapo?“

Mindla zavrtěla hlavou a zopakovala celý svůj příběh, ale vyšetřovatel stále nebyl spokojen. Úpěnlivě ho prosila, snažila se ho přesvědčit, že není špionka. Policista však jen znechuceně odemkl dveře a přikázal jí, ať jde s ním. Vedl ji úzkou chodbou ztemnělého vězení. Mindla doufala, že ji vede za Gadem, ale místo toho dorazili do cely, která byla nacpaná k prasknutí dalšími ženami.

„Tady si snad konečně vzpomeneš, kdo tě poslal,“ prohlásil policista výhružně, odsunul ocelové dveře a strčil Mindlu dovnitř. Pak dveře zase zamkl. V místnosti, která nebyla větší než malá kuchyně, se tísnilo přinejmenším třicet žen. Oči všech se upřely na Mindlu. Jedna z žen na ni kývla, ať se posadí, a ostatní se přimáčkly blíž k sobě, aby jí udělaly místo. Mindla se pomaličku rozhlédla kolem. Tlusté cihlové zdi, betonová podlaha, na níž byla nastlána trocha slámy. Žádná postel, v níž by se dalo spát, žádné židle, na nichž by se dalo sedět.

Ženy schoulené na podlaze se tlačily jedna na druhou, ty šťastnější se alespoň zády opíraly o zeď. Ve tvářích měly

prázdný výraz a jejich oči si pátravě prohlížely nově příchozí. Některé z nich stály, aby si protáhly nohy.

Náhle Mindlu udeřil do nosu zápach. Všimla si kbelíku v rohu cely, který doslova přetékal výkaly. Adrenalin, který její tělo zaplavoval posledních pár hodin, se vytratil a Mindla se začala třást. Každý sval jejího těla sebou zuřivě škubal, pravděpodobně následkem šoku.

Skrz tlustou mříž, která zakrývala maličké okénko nahoře ve zdi, pronikala do cely trocha denního světla.

Mindla přemýšlela, proč vůbec dávali mříž na okno tak malé, že by se jím neprotáhlo ani dítě.

Do cely vstoupil další dozorce, který přinesl přiděl jídla k snídani. Ženy se seřadily do fronty a čekaly na svou ubohou porci – kousíček chleba a malý smaltovaný hrnek kávy. Jakási starší žena sedící naproti Mindle jí posunkem naznačila, aby se zvedla a postavila se do řady k ostatním. Mindla neměla na jídlo ani pomyšlení, ale nevěděla, kdy dostanou další přiděl zbytků. Každý doušek hořké kávy ji bolestivě páčil v hrdle, které měla rozedrané pláčem.

Během prvního týdne se Mindla velice rychle naučila pravidla a rutinu, které v ženské věznici panovaly. Jelikož bylo v místnosti příliš málo místa, nemohly všechny ženy ležet a spát zároveň, a tak se střídaly. Některé stály, zatímco jiné si lehly a odpočívaly. Spánek si rozdělily do krátkých úseků trvajících vždy jen pár hodin. Když přišla řada na Mindlu, lehla si na podlahu a myslela na Gada. Věděla, že byl pravděpodobně

převezen do místního sovětského sirotčince. Bylo pro ni ale spoň malou útěchou, že nebyl zamčený zde, na tomto odpor-ném místě.

Ženy byly přátelské, ale uzavřené do sebe. Pokud tu chtěl člověk přežít, platilo zde jediné pravidlo – nevěřit nikomu. Ať už byly mladé, či staré, všechny byly pozatýkány přímo na ulici pod rozličnými záminkami. Někdy stačil pouhý rozmar pode-zřívavého souseda nebo podplaceného informátora.

Týden po svém příjezdu směla Mindla poprvé opustit celu. Dozvěděla se, že přibližně jednou týdně chodí vězeňkyně ven na holý hliněný dvorek, aby se protáhly. Vycházely v malých skupinkách, jedna cela po druhé. Jeden den chodily ženy, ná-sledující den muži a střídali se samostatně každá cela zvlášť, takže se navzájem nikdy nesetkali.

Nejprve ji při stání bolely nohy a kolena, ale rychle si zvyk-la a vychutnávala si pocit, že může být na nohou, že může chodit a že se může poprvé trochu víc porozhlédnout po svém novém domově. Vězeňkyně následovaly bachaře, který je vedl na dvorek. Proplétaly se betonovými chodbami lemovanými nekonečným množstvím cel, v nichž bydleli muži, ženy a ně-kolik starších dětí. Všichni byli hosty NKVD.

Bělostocká věznice byla zřízena s kapacitou jednoho tisíce vězňů. V současné době čítala necelé čtyři tisíce zadržených a stále přicházeli noví. Každý den proudily do vězení desítky dalších lidí, kteří byli náhodně sebráni na ulicích za takzvané přestupky. Někteří byli chyceni, když se pokoušeli dostat za hranice stejně jako Mindla, jiní – především akademičtí pra-covníci a intelektuálové – byli vězněni za podezření z vlasti-zrady. Budova byla plná k prasknutí.

Všechny cely vypadaly stejně a byly umístěny v suterénu věznice. Betonová podlaha studila a maličké okénko, které se nacházelo až úplně nahoře u stropu, poskytovalo pouze nepatrný záblesk vnějšího světa. Zatímco ženy procházely kolem oken, natahovaly se k nim skrz ocelové mříže vyhublé paže.

Mindla se snažila nedívat. Společně s ostatními vězeňkyněmi vystoupala po schodech nahoru, obešla křídlo budovy, v němž se nacházely cely pro vězně v samovazbě, a pokračovala ven do nekrytého dvora. Stráže s odjištěnými puškami hlídkovaly na střeše a ostrůžím zrakem sledovaly ženy pod sebou. Mindla se zastavila a zhluboka se nadechla čerstvého vzduchu. Pak zavřela oči a zády se opřela o cihlovou zeď vyhřátou slabými slunečními paprsky.

„Pojď, musíš chodit,“ upozornila ji jakási starší žena, „jinak tě zastřelí.“

Přibližně hodinu opisoval kolotoč znavených žen jeden pomalý kruh za druhým. Potom se brána zabezpečená ostnatým drátem otevřela a ony byly nahnány zpět dovnitř, do zatuchlých podzemních cel. Jídlo dostávaly dvakrát denně – ráno kousek chleba a kávu, večer misku vodnaté polévky, trochu zelí a další hrnek černé kávy. Některé dny dostaly večer dokonce i trochu kaše.

Jakákoliv důstojnost se brzy vytratila. Ženy sdílely plechový kbelík, který jim sloužil jako záchod. Některé se raději pokálely, než aby si ulevily do kbelíku, obzvlášť když už začínal přetékat. Kbelík se vynášel téměř denně, avšak nebylo to pravidlem, někdy trvalo i dva až tři dny, než přišel dozorce. Výkaly vynášely samotné ženy a střídaly se. Ta, která přetékáající vědro vylévala, měla zároveň nárok použít ho následně jako první.

Každou noc, když se Mindla pokoušela usnout, myslela na teplo, které na svých zádech cítila na dvorku, a na těch pár báječných okamžiků, kdy si mohla užívat slunečních paprsků a čerstvého vzduchu. Tyto vzpomínky jí pomáhaly přečkat další týden uvnitř cely. Každým dnem, který přežila, byla blíže okamžiku, kdy bude propuštěna. Okamžiku, kdy bude opět s Gadem a Kubušem. Okamžiku, kdy opět pocítí, že je naživu.